

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА НА ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ
БАУЛИ ОЛЕКСІЯ ВІТАЛІЙОВИЧА
НА ТЕМУ «АКТИВІЗАЦІЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ»,
ПРЕДСТАВЛЕНУ НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ
КАНДИДАТА ЕКОНОМІЧНИХ НАУК
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 08.00.03 – ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

1. Актуальність теми дисертації

В умовах сьогодення, активізація корпоративної соціальної відповідальності бізнесу набуває все більшого значення в світовому співтоваристві, що залучає нові країни до провадження такої практики, як на мікро, мезо так і на рівні держави. У ході ринкової трансформації економіки України поки що не вдалося створити організаційно-правові механізми щодо активізації корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в національній економіці. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу залишаються дуже актуальними для як для практиків так і для багатьох дослідників, оскільки являють собою шлях до вирішення комплексних завдань, що стоять перед представниками сучасної економічної парадигми

Активізація корпоративної соціальної відповідальності бізнесу вимагає глибокого теоретичного осмислення, актуальність якого буде зростати в міру подальшого просування України в Європейський простір шляхом оновлення економічної структури та методів господарювання.

Саме вище відзначене і особливо сфера дослідження, в якій автор дисертації шукає шляхи вирішення проблем активізації корпоративної соціальної відповідальності бізнесу перетворює обрану тему на вельми актуальну. Дана проблема не тільки актуальна. Вона дискусійна, протирічна, багатофакторна і т. ін.

Дисертаційна робота виконувалась в рамках планів науково-дослідних робіт Київського національного університету технологій та дизайну за темами: «Інноваційна платформа бізнес-освіти на основі кластерного підприємництва для

демобілізованих воїнів та переселенців із зони АТО» (№ державної реєстрації 0117U000610) (особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні чинників впливу соціальної відповідальності на реінтеграцію соціально вразливих верств населення, розробці та практичному впровадженні теоретико-методичного підходу щодо визначення економічної ефективності впровадження інтерактивних технологій бізнес-освіти соціально незахищених верств населення) та міжнародного спільного Українсько-Литовського науково-дослідного проєкту «Українська освітня платформа (для демобілізованих солдатів АТО) – навчальна дорожня карта «Крок до підприємництва» (особистий внесок автора у виконанні НДР полягає у науковому узагальненні теоретичних підходів, напрямів та адаптації прикладних засад формування механізму «Освіта для дорослих – освіта для окремих груп населення» на засадах системи самоосвіти, дистанційного навчання з використанням інтерактивних інформаційних технологій навчання).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Дисертаційна робота, що опонується, привертає увагу, насамперед, глибиною розробки проблеми. Автор не обмежується констатацією про необхідність визначення сутності і поняття корпоративної соціальної відповідальності, нечіткості визначення суб'єктів, моделей і принципів її функціонування, які можна адаптувати до українських умов, передумов, можливостей та наслідків участі інститутів влади в стимулюванні корпоративної соціальної відповідальності, а ставить своєю метою з'ясувати причини розширення зон впливу соціально відповідальних бізнесів і робить спробу обґрунтувати відповідні управлінські рішення щодо її активізації та подальшого розвитку. Слід відзначити, що автором досить чітко сформульована мета роботи, коректно визначені наукові завдання, які реалізовані. Такий підхід, на мою думку, є головною перевагою дисертаційного дослідження, що вигідно відрізняється від тих робіт, автори

яких обмежуються розглядом лише поверхневого шару проблем в активізації корпоративної соціальної відповідальності, впорядковуючи здебільшого класифікаційні ознаки, або ж зводячи всі проблеми до відсутності фінансових коштів.

Вважаю за необхідне відзначити глибинне проникнення автором в теоретико-методичну природу корпоративної соціальної відповідальності бізнесу, на рівні якої відбувається матеріалізація інвестиційних пошуків.

Автор використав сучасні методи дослідження: історико-економічний – для проведення аналізу генези теорій та практики КСВ бізнесу під час інтеграційних перетворень; абстрактно-логічний метод – для обґрунтування теоретичних засад формування системи КСВ бізнесу в національній економіці; діалектико-логічний – для визначення наявності синергетичного ефекту від поєднання різних аспектів КСВ як атрактора розвитку соціально-відповідального бізнесу в національній економіці; порівняльного аналізу – для проведення аналізу складу, структури і динаміки показників КСВ бізнесу в національній економіці; системний підхід – для формування системи КСВ бізнесу в національній економіці; метод матричного аналізу – для позиціонування рівня розвитку КСВ бізнес-одиниць; метод багатofакторного аналізу – для визначення впливу окремих складників на рівень розвитку КСВ; метод кластерного аналізу – для класифікації суб'єктів бізнесу за рівнем розвитку КСВ; метод експертних оцінок «Expert Choice» – для оцінювання значущості факторів КСВ; графічний метод – для наочного зображення теоретичних та практичних положень дисертаційної роботи.

Логічна структура дисертаційної роботи визначається її метою і завданнями. Розкриття основних принципів корпоративної соціальної відповідальності бізнесу та ґрунтовний аналіз впливу зовнішнього та внутрішнього середовища дозволили автору визначити причини, які обумовлюють виникнення проблем у даній сфері, та обґрунтувати висновки та пропозиції щодо її розв'язання.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи визначається сукупністю опрацьованих теоретичних положень, розроблених методичних підходів та практичних рекомендацій щодо посилення корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в національній економіці.

Автором здійснено поглиблений аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел з теорії, концепцій та цілей корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в національній економіці, обґрунтовано необхідність уточнення сутності категорії та особливостей формування вітчизняної моделі КСВ бізнесу в національній економіці як системи послідовних економічних, соціальних, екологічних заходів, що добровільно здійснюються суб'єктами бізнесу з дотриманням принципів інституційної легітимності, публічно-правової відповідальності, свободи управлінського вибору, які реалізуються на основі оцінювання середовища ведення бізнесу (контексту); управління зацікавленими сторонами (стейкхолдерами) та проблемами (інтересами), що відповідають чинному законодавству, узгоджуються з міжнародними нормами поведінки, дозволяють підвищити імідж та ділову репутацію, забезпечити сталий розвиток і добробут суспільства. Така постановка питання є цікавою і актуальною, враховуючи необхідність активізації корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в національній економіці. Це дозволило дисертанту виявити наявність сталого прогресу, що втілюється в послідовній зміні різноманітних підходів, появи нового та наповненні новим змістом базового категоріального апарату, альтернативність щодо вирішення завдань соціально відповідального розвитку, історичний тренд якого проявляється в зниженні рівня "нормативності", перенесення акценту із загальнофілософських та моральних аспектів до управлінських, формування нової парадигми "принципи → процеси → результати" на засадах прагматизму. Підхід до дослідження об'єкта у дисертації супроводжується системним аналізом впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища корпоративної соціальної відповідальності. Причому, на основі

впливу проаналізованого середовища досліджено процес соціального партнерства з системою виділених принципів та інструментів.

В роботі досліджено практики застосування корпоративної соціальної відповідальності бізнесу на основі зіставлення основних концепцій розвитку КСВ у світовій та національній економіці та згідно проведеного аналізу сформульовано основні риси й особливості зарубіжних моделей КСВ. Виділено англосаксонську та континентальну моделі КСВ. Виявлено специфіку впровадження принципів КСВ в азіатських країнах, зокрема, в Японії, Китаї та Індії.

Окреслено перспективи розвитку української національної моделі КСВ і зроблено висновок про її схожість із континентальною моделлю КСВ. Визначено, що українська модель КСВ знаходиться на етапі формування, а також фактори, що стримують становлення КСВ в Україні.

Результати проведеного автором аналізу стану державного регулювання корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в національній економіці стало представлення зведеного набору стандартів звітування з питань стійкого розвитку Глобальної ініціативи звітності (Global Reporting Initiative, GRI), який покликаний підвищити можливість глобального зіставлення якісної інформації про економічні, екологічні і соціальні впливи, тим самим сприяючи більшій прозорості та підзвітності організацій. Звітність про сталий розвиток, заснована на стандартах GRI, має забезпечити збалансовану та розумну представленість позитивного та негативного внеску організації до мети сталого розвитку. Для складання нефінансових звітів за стандартами GRI необхідним є дотримання принципів, які умовно можливо поділити на 2 групи: принципи визначення змісту звіту та принципи забезпечення його якості.

Дослідження практик КСВ в Україні виявило довготривалу тенденцію надто повільних темпів впровадження КСВ на рівні управління. Тільки в половині компаній, з числа тих, які реалізують політику КСВ, є стратегія (політика) соціальної відповідальності, і вдвічі менша частка має бюджет на виконання програм / заходів із соціальної відповідальності. Лише в третині

компаній, які впроваджують політику КСВ, бюджет на соціальну відповідальність за останні три роки мав тенденцію до зростання.

Заслуговує на увагу авторське дослідження впливу корпоративної соціальної відповідальності на розвиток бізнесу в національній економіці яке було здійснено на основі кореляційно-регресійного та кластерного аналізу. Базою дослідження стали українські компанії, представники 23 секторів економіки, значення індексів КСВ яких було отримано за даними Центру «Розвиток КСВ» Україна (csr-ukraine.org) та на їх основі розраховано середні значення по секторам економіки. На наступному етапі дослідження, з метою ідентифікації і визначення параметричних особливостей впливу КСВ на розвиток бізнесу в національній економіці та спираючись на статистичні дані індексу КСВ, було проведено класифікацію 23 секторів економіки за трьома основними показниками: індекс КСВ, індекс конкурентоспроможності галузі, індекс лояльності споживачів у галузі (табл.3 автореферату с.12).

Практичну цінність має удосконалена та обґрунтована у дисертації система моніторингу КСВ за ключовими показниками ефективності бізнесу, впровадження якої дозволить, на відміну від існуючих підходів, імплементувати міжнародні стандарти нефінансової звітності, керівництва зі звітності в галузі сталого розвитку GRI G4 та прозоро відстежувати стан КСВ бізнес-суб'єктів національної економіки.

Автором визначено і обґрунтовано програму підтримки КСВ бізнесу в національній економіці автором уточнено зміст її основних складових: захисної – як виконання зобов'язань та законодавства; благодійної; промоційної; стратегічної та трансформаційної – на основі виконання основних функцій КСВ: регулювання (дотримання міжнародних стандартів ОЕСР, реалізація соціально-екологічної політики; включення показників КСВ у торговельну політику; проведення секторального ризик-аналізу, розробка документів щодо соціальної та екологічної політик та їх ефективна реалізація впровадження сталих закупівель; сприяння роботі зі стейкхолдерами, укладання зелених та КСВ угод.

Отримані автором наукові результати мають високий ступінь обґрунтованості, що підтверджується узагальненням значної кількості фундаментальних праць вітчизняних та закордонних вчених-економістів, використанням великого обсягу статистичної інформації, достатньою апробацією та впровадженням на різних рівнях.

3. Теоретична цінність та практична значущість наукових результатів

Наукові положення дисертаційної роботи автора, що виносяться на захист, достатньо обґрунтовані, мають теоретичне і практичне значення, підтверджені аналізом фактичного матеріалу, нормативних і законодавчих документів. Дисертаційне дослідження логічно побудоване і структуроване. Наукові результати, отримані автором, в основному відповідають меті і завданням дослідження, що свідчить про завершений характер роботи. Це підтверджується також довідками про впровадження та практичне використання результатів дисертаційної роботи/ про що є відповідні записи в дисертації та авторефераті.

Подана дисертаційна робота є оригінальним дослідженням теоретичних та методичних аспектів активізації корпоративної соціальної відповідальності бізнесу.

Практичну цінність результатів дослідження можна оцінити через розробку методичного забезпечення, яке може бути використано промисловими підприємствами при активізації корпоративної соціальної відповідальності бізнесу, для визначення раціонального варіанту соціального інвестування.

4. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

У відкритому друку за темою дисертації опубліковано 13 наукових праць, в тому числі 1 монографія – у співавторстві, 7 статей у наукових фахових виданнях України (з них 5 – у виданнях включених до міжнародних

наукометричних баз даних). В опублікованих працях здобувача досить повно відображена сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. З огляду на це апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація має класичну побудову, традиційну структуру: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота написана в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. Автореферат і публікації повністю висвітлюють основні положення, висновки та пропозиції роботи.

6. Дискусійні положення та зауваження по дисертації

Позитивно оцінюючи в цілому виконану роботу, слід звернути увагу автора на наявні в ній дискусійні та спірні положення.

1. Автор багато уваги й місця приділяє аналізу різних поглядів з питань формування корпоративної соціальної відповідальності бізнесу. Наведені судження й висновки дуже корисні й цікаві. Але слід відзначити, що автор дещо перебільшує вплив соціального інвестування та партнерства на результати діяльності бізнесу в національній економіці, в деяких елементах необхідна більш переконлива аргументація та практична апробація даних розробок.

2. У пункті 1.1. при науковому дослідженні проблематики, що розглядається автор не вказує більшість авторів, з якими проводиться наукова дискусія, використовує в переважній більшості міжнародні наукові праці, що робить висновок щодо знання автором наукової літератури дещо проблематичним.

3. Пункт 2.3. дисертації дещо перенавантажений формулами та визначеннями, безперечно корисними з науково-методичної точки зору, але стосовно практичного використання конкретним підприємством у якості оцінювання можливих трансформаційних змін є дещо громіздкий.

4. Досить складною виглядає викладена автором державна програма підтримки корпоративно–соціальної відповідальності бізнесу в національній економіці в підрозділі 3.2. дисертаційного дослідження. До того ж подані прогнози переваги достатньо не обґрунтовані і не обраховані.

5. Дисертаційне дослідження виграло б якщо автор, обґрунтував і проаналізував нормативно-правову підтримку корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в національній економічній системі.

Однак відзначене не знижує в цілому позитивної оцінки дисертації.

7. Загальний висновок

Оцінюючи дисертаційне дослідження Баули Олексія Віталійовича за сукупністю змістовних та формальних ознак, слід відзначити, що подана наукова робота містить результати виконаних автором досліджень, які у сукупності розв'язують актуальну наукову задачу щодо активізації корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в національній економіці.

Наукова новизна основних положень дисертації визначається тим, що більшість із них отримані автором вперше, для них характерний оригінальний авторський підхід. Основні наукові положення дисертаційного дослідження знайшли достатньо повне відображення в публікаціях автора. Авторські публікації і автореферат повністю висвітлюють основні науково-практичні результати проведеного дослідження. Дисертаційна робота має логічну будову, науковий стиль, досить високий науковий рівень обґрунтованості результатів, є завершеною самостійно виконаною роботою.

Автореферат дисертації необхідним чином розкриває основні її положення та висновки, є ідентичним дисертації за структурою та змістом.

Вважаю, що за актуальністю проблеми, яка досліджена, науково-теоретичним рівнем, науковою новизною основних висновків та їх значимістю для практики господарювання робота відповідає вимогам МОН України, зокрема «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013р, а її автор – Баула Олексій Віталійович - заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 - економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,

старший викладач кафедри маркетингу та

управління бізнесом

Національного університету

«Києво-Могилянська академія»

З.О. Іванова

